

עלון מיוחד לתת"ם שמשתתפים במבצע "ברכות השחר"

גִּדְרֵי אֱלֹהִים הַשָּׁמַיִם

2

יורל ע"י ארגון "בני אמונים" שהוקם לע"ג הרה"ח ר' חיים בן ציון מרמורשטיין ז"ל
לרגל יום היארצייט השישי - י"ג אלול תשס"ט

דְּבַר הַנְּהַלֵּת הָאֲרָגוֹן

יְלָדִים יְקָרִים וְחַכִּימִים נוֹטְרֵי אָמוֹן.

אֲנִיכֶם לֵאמֹר מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֶנּוּ, שְׂאֵנִי לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ לְדַבֵּר מִצְוָה נִשְׁגָּבָה וְלִזְכּוֹת אֶתְכֶם
בְּאִמִּירַת אָמוֹן עַל בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר בְּפֶרֶט וְעַל כָּל הַבְּרִכּוֹת וְהַתְּפִלוֹת בְּכֻלָּן, וּמֵאוֹת אֲבוֹקוֹת מְאִירוֹת שֶׁל
עֲנִית אָמוֹן תִּמְהָ וְזָכָה עוֹלוֹת אֶל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמַיִם, מְאִשְׁרוֹת וּמְחַשְׁבוֹת אֶת קִיּוֹם הַבְּרִכּוֹת וְהַתְּפִלוֹת,
מִסְבוֹת קוֹרֵת רוּחַ וְתַעֲנוּג לְאֲבִינוּ שְׁבַשְׁמַיִם וְגוֹרְמוֹת לְהַשְׁפֵּעַת טוֹבָה וּבְרִכָּה לְעוֹלָם.

בְּנֵי יְלָדִים! בְּעֲנִית מְלָה אַחַת קְצָרָה וּפְשׁוּטָה כְּשֶׁהִיא נְאֻמַּת מְפִיזְתִּיכֶם הַטְּהוֹרִים, עוֹמֵד הָעוֹלָם
וּמִתְקַיֵּם. בְּזִכּוֹתֵכֶם נִפְתַּח חַיִּים שְׁעָרֵי שָׁמַיִם לְקַבֵּל אֶת תְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת עַמּוּד בֵּית יִשְׂרָאֵל. אַתֶּם אֱלֹהֵי
הַסּוֹלָלִים אֶת הַדֶּרֶךְ בְּפָנֵי הוֹרֵיכֶם וּבְפָנֵי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל.

דַּעוּ נָא, כִּי בְּאִמִּירַת אָמוֹן מוֹמְשִׁיכִים אַתֶּם בְּדַרְכּוֹ שֶׁל הָאֲרָגוֹן הַקָּטָן שֶׁאֵין לָנוּ כָּל הַשָּׂגָה בְּגַדְלוֹתוֹ
מִרְקִיעַת הַשָּׁמַיִם וּבְעֻקְבוֹתָיו נִהְגוּ רַבִּים וְטוֹבִים, וּבְתוֹכֶם אֲבִי מוֹרֵי הַרְה"ח ר' חַיִּים בֶּן צִיּוֹן בֶּן הַרְה"ח
אֶהְרֹן צְבִי ז"ל שֶׁעַל שְׁמוֹ וְלִזְכָּרוֹ הוּקַם הָאֲרָגוֹן וּפְעָלוֹ הוּא לְעֹלָם נִשְׁמָתוֹ הַטְּהוֹרָה.

הַמְּשִׁיכּוֹ בְּדַרְכְּכֶם זֶה, הַכִּירוּ בְּחַשְׁבּוֹתָהּ וְלִמְדוּ לְהַעֲרִיף אֶת יְקָרְתָּהּ. הִיזוּ לְאוֹת וּלְדַגְמָא לְחַבְרֵיכֶם,
לְשַׁכְּנֵיכֶם וְלִשְׁמֵי שָׁמַיִם וּלְתַפְאֵרַת לְבַיַּת יִשְׂרָאֵל!

מוֹקִירְכֶם וּמְעִירְכֶם

יעקב דב מרמורשטיין

ניו יורק - ארה"ב



בנותי הולכה



דיני

עניית אמן

א. השומע ברכה חיב לענות אמן בסיום הברכה הן אם פגעתו לצאת ידי חובה באותה ברכה הן אם אינו מתכוון לצאת בה ידי חובה. את החיוב לענות אמן למדו חכמינו זכרונם לברכה מן הפסוק: "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלוקינו" (דברים לב ג). כך אמר משה רבנו לישראל: כִּאֲשֶׁר אָנִי מְבַרְךָ וּמְזַכֵּיר אֶת שֵׁם ה' אַתָּם "הִבּוּ גְדֹל לְאֱלֹהֵינוּ" - על ידי עניית אמן.

יומא לו א; שו"ע או"ח רטו ב; משנה ברורה שם ח

ב. ישתדל כל אדם לענות בכל יום תשעים אמנים על ברכות ששומע, ומוכא במקדמונים שהמקפיד לענות תשעים אמנים מדי יום אינו נזוק.

כדי להגיע למנין תשעים אמנים מדי יום יש שנוהגים לענות אמן אחר ברכות השחר ששומעים מוולתם.

מדבר קדמות א לו; משנה ברורה ו יג

ג. יש לענות אמן גם אחר תחנונות ובקשות אף שאין מזכירים בהם שם שמים.

משנה ברורה קפט ה

ד. על האדם לענות אמן רק בששומע ברכה מאחר ולא על ברכת עצמו. לפיכך אם סיס אדם את ברכתו יחד עם אדם נוסף שברך אותה ברכה לא יענה אמן על ברכת השני, לפי שבראה כאלו עונה אמן על ברכת עצמו.

הברכות: ישתבח; שומר עמו ישראל; ויהללה [אחר הלל] יוצאות מן הפלל, שבהן, אפילו אם סיס האדם לברך יחד עם החנן, עליו לענות אמן על ברכת החנן.

משנה ברורה נא ג

ה. העונה אמן לא יגביה קולו יותר מן המברך, ואם פגעתו בהרמת הקול כדי לזרז את הצבור שייענו גם הם מתר לעונה להגביה את קולו יותר מן המברך.

שו"ע או"ח קכד יב; משנה ברורה שם מז

ו. קטן שהגיע לחנוכה צריך לענות אמן על ברכותיו.

משנה ברורה שם



פניני השחר

אמרות על ברכות השחר

- אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה -

רש"י (ברכות ס ב ד"ה לשכוי) מפרש כי שכוי פראשו תרגול. קריאת התרגול היא אחד הפלאים שנשמע הקדוש ברוך הוא בטבע. הודות לתכונה מפלאה ומיחדת שנתרגול נחו פה, הוא יודע לחוש את הזמן בו אפלת הלילה מפנה את מקומה לאור היום. מאחר ואנו רואים את יד ה' בכל אחד מפלאי הטבע הרבים מספר, מברכים אנו את ה' שנתנו לתרגול בינה להבחין בשעה בה בוקע ועולה השחר. ואולם הרא"ש (שם) מסביר כי הלב - משפן השכל והבינה - הוא הנקרא שכוי. לדעתו ברכה זו אינה מתחמקת לקריאת התרגול כי אם לתבונתו של האדם להבחין בין יום ללילה. מטעם זה מחמקת החלכה לברך ברכה זו אפילו אם לא שמע אדם קריאת התרגול ממינו (שו"ע או"ח נו ח).

אין הפנה בדוקא ל"יום" ו"לילה" בחלקים של תמטמה, אלא לכל מה שטובטא יום ולכל מה שטובטא לילה. 'יום' - הוא בשוי לכל הטוב שבועולם, ולילה - בשוי לכל הרע שבועולם. לזאת צריך 'בינה' כדי לדעת מהו טוב ומהו רע ולהכריח ביניהם. הקדוש ברוך הוא נתן לנו דעת להבחין בין יום ובין לילה. לדעת מהי אמת ומהו שקר. מה טוב ומה רע. מהם חיי העולם הזה ומהם חיי העולם הבא. מה עקר ומה שפל. מהי מצוה ומהי עברה. על כל זאת מודים אנו בברכת "הנותן לשכוי בינה", ולכן זוהי הברכה הראשונה.

נפש שמושוו על סדור התפלה

שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדְעֵי?

1. א. אדם המתפלל בקול שמונה עשרה של לחש, האם יש לענות אמן אחר ברכותיו?

2. ב. מתי עונה אדם אמן אחר ברכת עצמו?

3. ג. האם יש לענות אמן אחר מי שמברך ברכה שאינה צריכה?

את התשובות לשאלות יש לשלח למשרדי ארגון "בני אמונים" רח" בעל התנא 18 בני ברק. בין הפותרים נמנה ארלו סטים של ספרי קרש.

זכין לו לאדם שלא בפניו

בתגילה שהתקיימה בין פותרי השאלות בעלון מס' 1 זכו התלמידים דלהלן בסמים של ספרי קרש:

- נדליה משה ועבד - ירושלים - ש"ס
- יקותיאל יהודה בינדר - קרית צאנו נתניה - רמב"ם
- אברהם רובינשטיין - מודיעין עלית - חמישה חומשי תורה ספארים
- יעקב סריד - קרית אתא - חמישה חומשי תורה ספארים
- זאב ויץ - בני ברק - סט ספרי מוסר
- יחזקאל מנדל - ירושלים - סט ספרי מוסר





מעֵיִשָּׁה אָמֵן

ספורי צדיקים מענין עניית אמן

העֵנֵשׁ עַל אֵי עֲנִית אָמֵן

החסיד שהיה שקוע בתפלתו לא שם לבו למתרחש ולא ענה אמן עם הנוכחים.

כאשר ראה הכמר שהיהודי לא ענה אמן אחר ברכתו זעק זעק וזעקה גדולה וקרה באומרו כי בגלל שהיהודי לא ענה אמן על ברכתו לא התקיים הברכה. שמע זאת המלך ומיד גזר על החסיד מיתה קשה ואכזרית.

חבר נאמן היה לאותו רב שהיה גם הוא גדול בתורה ובמעשים. אותו חבר הכיר היטב את החסיד שנהרג ונדע שצדיק גמור הוא וענשו המור לא נתן לו מנוח.

היה אותו חסיד מתבודד ומתענה כדי שיגלו מן השמים מודע נהרג ידידו במיתה משנה ואכזרית כל כך. יום אחד בעת שהתבודד התגלה אליו הרב שנהרג ואמר לו: "דע לך כי מימי לא עברתי שום עברה ועברתי את בוראי באמונה. ואולם פעם אחת ברח בני הקטן ברכה על הפת ולא עניתי אמן, ועל כן נענשתי בענש מר שכונה".

סיים רבי אברהם לספר את המעשה לרבי מרדכי ואמר לו: תדע לך שאף אתה התחייבת מיתה שלא עניתי אמן על ברכת נכדי, וכפרה על חטא זה קבל על עצמך לדרוש תמיד ברבים על גדל חיוב עניית אמן וקלוזיה את העם לבל יזלזלו בזה.

דרך משה, יום אחד עשר

רבי מרדכי יפה בעל הלבושים פתן ברבנות בערים מרבוזות ברחבי אירופה. תקופה מסוימת שהה בונציה שבאיטליה שם למד תורה מפי רבי אברהם אבנהב מצאנזאיהם של גולי ספרד.

פעם ישב רבי מרדכי בבית רבי אברהם ועסק בתורה. לפתע נכנס נכדו הקטן של רבי אברהם בשבירו פרי וברך עליו בקול בורא פרי העץ. רבי מרדכי לא שם לב לברכת הילד ולא ענה אחריה אמן. כאשר ראה זאת רבי אברהם קעס מאוד על רבי מרדכי. כשבקש רבי מרדכי להבינו על מה הכעס הגדול, ספר לו רבי אברהם מעשה נורא שארע בספרד:

אחד מרבני ספרד החשובים בתקופה שלפני גרוש ספרד היה מקרב מאוד למלך ספרד. פעם בקש המלך לגזר גזרה רעה על היהודים ואותו רב נשלח על ידי אחיו היהודים כדי לרצות את המלך. המלך קבלו בכבוד ובשמחה והם ישבו ושוחחו ביניהם בטח ובנעימים. תוך כדי שיחה נכנס אחד מקמרי המדינה לטרקלינו של המלך והחל לברך את המלך. ראה הרב כי ברכתו של הכמר מתארכת ועוד מעט יעבר זמן תפלת מנחה, נגש הרב לפנת החדר והחל להתפלל תפלת מנחה. בעת שסיים הכמר לברך את המלך בקש מקל הנוכחים שיענו אחריה אמן כדי שהברכה תקיים.

